

NL 2027

HET TOEKOMSTBEELD VAN HET INNOVATIEPLATFORM

NEDERLAND 2027

HET TOEKOMSTBEELD VAN HET INNOVATIEPLATFORM

DECEMBER 2005

INLEIDING

Het Innovatieplatform heeft de afgelopen twee jaar acties in gang gezet om de innovatiekracht van Nederland te versterken. Maar waar hebben we dat eigenlijk voor nodig, dat innoveren?

Innoveren betekent verbeteren. Het gaat bij innoveren om het vinden en toepassen van nieuwe oplossingen. Nieuwe oplossingen die ons leven blijvend verbeteren. Dat geldt voor de economie, waarin we ons voordeel doen met nieuwe producten en processen, maar dat geldt ook voor hoe we met elkaar omgaan, hoe we elkaar begrijpen, hoe we ons organiseren en wat we doen in onze vrije tijd. Innoveren betekent werken aan de kwaliteit van de kenniseconomie en de kennissamenleving. De dingen slimmer aanpakken en daardoor met elkaar meer bereiken. Dat is de uitdaging waar wij voortdurend voor staan.

Maar innovatie is geen doel op zich. Het helpt ons verder, maar waarheen? Weten we eigenlijk wel waar we heen willen? Hoe willen we bijvoorbeeld dat ons land er in 2027 uitziet? Waar willen we in 2027 staan? Waar verdienen we ons geld mee? Hoe delen we ons leven in? Welke plaats neemt Nederland in Europa in?

Hoe willen we dat de wereld van 2027 eruit ziet? Wat is ons wensbeeld?

Deze vragen heeft het Innovatieplatform zichzelf en anderen gesteld. Het resultaat daarvan heeft u nu in handen: Nederland in 2027, zoals wij dat graag zouden zien. Aan u de vraag: is dit ook uw wensbeeld?

INLEIDING		3
HST 1	DE DUURZAME KENNISECONOMIE	6
1,1	DUURZAME INNOVATIE	6
1,2	...GEBASEERD OP INTERNATIONALE KENNISTOPPEN	8
1,3	HET ONDERWIJS: UNIEKE KWALITEITEN BENUTTEN	9
1,4	WERK EN BEDRIJF: SAMEN ONDERNEMEN	10
1,5	OVERHEID EN BESTUUR: INVESTEREN EN ACTIVEREN	11
HST 2	DE MENSELIJKE KENNISSAMENLEVING	14
2,1	DE LEEFOMGEVING: GROEN EN BLAUW	14
2,2	WELVAART EN WELZIJN: AANDACHT VOOR ELKAAR	14
2,3	GEZONDHEID EN OUDEREN: IEDEREEN ACTIEF	15
2,4	CULTURELE OPENHEID EN DIVERSITEIT: WE SPREKEN MEER TALEN, MAAR BEGRIJPEN ELKAAR BETER	16
SLOT		18
NAWOORD		19

HST 1 } DE DUURZAME KENNISECONOMIE

1.1 DUURZAME INNOVATIE...

Nederland is van oudsher sterk internationaal georiënteerd. Internationaal denken en de daarbij behorende openheid en tolerantie hebben ons altijd een voorsprong gegeven in de handel en de daarmee samenhangende logistiek, financiën en juridische bedrijvigheid. Dit zal ook in 2027 de basis zijn van onze economie. Daarbij blinken we uit in de sleutelgebieden voeding en bloemen, water, high-tech systemen en materialen, creatieve industrie en chemie. Deze maken dankbaar gebruik van de mogelijkheden die de innovatie-as ICT biedt.

Daarbij zal de aard van de bedrijvigheid sterk zijn veranderd. Vooral de eis van duurzaamheid maakt op alle terreinen van onze economie ingrijpende veranderingen noodzakelijk. Nederland loopt hiermee voorop. Dat moeten we, omdat er nergens zoveel mensen zoveel doen op zo'n kleine oppervlakte. Dat kunnen we ook, omdat we over de unieke kennis beschikken die daarvoor nodig is. Dat geeft ons in 2027 in een unieke positie als exporteur van duurzame oplossingen.

Zoals in de energiesector. Nederland stoot nauwelijks nog broeikasgassen uit en de lokale luchtverontreiniging is minimaal. Dat is bereikt met een mix van maatregelen zoals ondergrondse opslag van CO₂, aanzienlijk energiezuiniger gebouwen en voertuigen en decentrale opwekking van energie. Duurzame energie wordt veel toegepast en Nederland heeft aantrekkelijke niches gevonden in energievormen als water (blauwe energie, getijden), zon en biomassa.

Voeding en bloemen

We gebruiken nauwelijks bestrijdingsmiddelen, de kassen zijn een bron van duurzame energie en gezond voedsel heeft topprioriteit. Daarmee levert de sector niet alleen een grote bijdrage aan duurzaamheid, maar ook aan de (preventieve) gezondheidszorg. Er is meer kennis over de manier waarop het voedingspatroon kan helpen de gezondheid te bevorderen. De toegenomen kennis van de mens (genen) maken het mogelijk om de optimale voeding per individu te specificeren. Voedselkwaliteit en -veiligheid hebben de allerhoogste prioriteit en ondernemingen beconcurreren elkaar nadrukkelijk op die aspecten. De kwaliteit van gemaksvoedsel is door een uitstekende samenstelling erg hoog. Tevens is de informatievoorziening over voedsel zeer geavanceerd. Consumenten eisen dat ook van leveranciers: men wil weten wat men eet.

Water

De Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen hebben een doorslaggevende rol gespeeld in de ontwikkeling van effectieve methodes voor ontzilting. Zo hebben zij een grote bijdrage geleverd aan de duurzame ontwikkeling van veel (voorheen) arme landen. Speciale membranen zorgen ervoor dat zoet water in geen enkele kustplaats meer een schaars goed is. Ingrijpende infrastructuurprojecten als het verleggen van rivieren zijn daarmee voorkomen. Nederland is een succesvol exporteur van deze kennis en oplossingen. In eigen land zijn we erin geslaagd wateropvang en drinkwatervoorziening te combineren met wonen en recreëren. Ook lopen we voorop met het hergebruik van afvalwater. Nederland benut ook zijn riviermondingen door energie op te wekken waar het zoete en zoute water met elkaar in aanraking komen (blauwe energie).

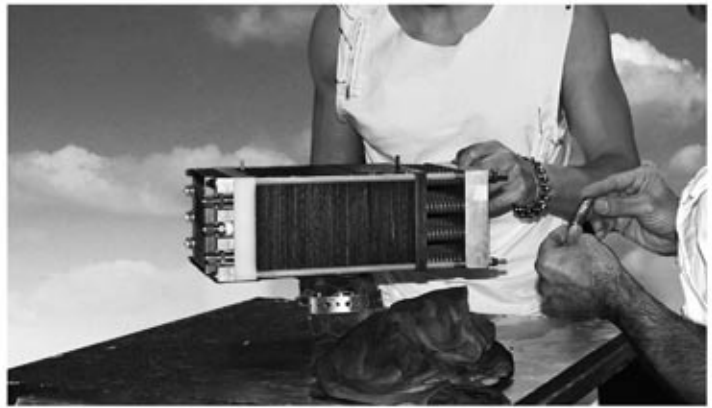
High-tech systemen en materialen

Een andere sector die een grote bijdrage levert aan de duurzaamheid van de Nederlandse economie is die van de high-tech systemen & materialen. Deze sector blinkt uit in het uitvinden en verfijnen van recyclebare producten. Deze sector is ook een bron van apparaten die het dagelijks leven gemakkelijker maken. (Sprakgestuurde) apparaten die grotendeels zijn weggewerkt in meubels en kleren. Deze sector richt zich ook op de gezondheid. Dankzij nieuwe technologieën kunnen we bijvoorbeeld tuberculosebacillen in enkele uren opsporen. We kunnen ook specifieke genetische afwijkingen vinden, zoals aangeboren aandoeningen en afwijkingen die pas later tijdens het leven optreden. En we kunnen kanker in vroeg stadium detecteren.

Creatieve industrie

De creatieve industrie onderscheidt zich met softwaretoepassingen gericht op ouderen en met leerzame games voor gebruik in onderwijs. Dutch Design is een begrip en een veelgevraagd exportproduct. De droge functionaliteit en duurzaamheid in al hun verschijningsvormen zijn onderscheidende kenmerken. De grote culturele rijkdom draagt bij aan ons aantrekkelijke woonklimaat voor getalenteerde mensen uit de hele wereld.

Chemie

De Nederlandse chemie is voor een belangrijk deel biobased en gebruikt duurzame grondstoffen als afval en in de oceanen verbouwde algen. Enerzijds zijn er grote, geïntegreerde sites waar grondstoffen en energie efficiënt worden gebruikt, het gebruik van reststromen volledig is geïntegreerd en vervoer van chemische stoffen tussen sites sterk is teruggedrongen. Daarnaast zijn er kleine, flexibele en veilige productie-eenheden waar uit een grote diversiteit aan grondstoffen een breed scala aan producten wordt gemaakt. Men is in staat op moleculair niveau intelligente, efficiënte en 'maatwerk'-materialen te vervaardigen. Deze kunnen worden toegepast in onder andere energie, gezondheid, transport en voeding.

Persoonlijke dienstverlening

Naast de ook sterk exportgerichte sleutelgebieden is er veel werkgelegenheid op de grote binnenlandse markt voor persoonlijke dienstverlening. Denk aan allerlei verschijningsvormen van zorg. Zorg voor ouderen en kinderen en het uit handen nemen van allerlei regel- en huishoudelijke taken tot de shopping assistent aan toe. De overheid maakt dit mogelijk door een lage wig tussen netto en bruto loon aan de onderkant van de arbeidsmarkt en eenvoudige procedures voor dit werk. Deze specialisatie maakt het mogelijk om een meer ontspannen leven te combineren met de almaar (kennis)intensievere arbeid gericht op de internationale markt. Daarnaast zijn veel taken, vooral de meest vieze, ongezonde en gevaarlijke, geautomatiseerd.

1,2 ...GEBASEERD OP INTERNATIONALE KENNISTOPPEN

Kennis is internationaal georganiseerd. De wereld is één groot kennisnetwerk, waarin Nederland een prominente rol inneemt. De gedachte is ook onder bedrijven sterk aanwezig dat je geld verdient met het toepassen van kennis; veel kennis wordt daarom geruild en gedeeld. Over mondiale problemen als de klimaatproblematiek en grensoverschrijdende besmettelijke ziektes wordt mondiaal nagedacht in open kennisnetwerken, met de VN als belangrijke aanjager en regisseur.

Binnen de EU zijn duidelijk herkenbare, grensoverschrijdende topclusters van kennisinstellingen en bedrijven ontstaan. Hierbij is een goed evenwicht gevonden tussen samenwerking en concurrentie. Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen maken deel uit van topclusters op voor de sleutelgebieden relevante onderwerpen. De leidende positie van Nederlandse bedrijven en

kennisinstellingen vertaalt zich ook in een enorme aantrekkingskracht op buitenlandse bedrijven die op deze terreinen actief zijn. Voor hen is het ondenkbaar om niet een onderzoeksafdeling in Nederland te hebben.

Nederland is vooral sterk in het met hoge snelheid oppikken van nieuwe ontwikkelingen en het toepassen daarvan in nieuwe producten en diensten. De Nederlandse werknemers onderscheiden zich door hun nieuwsgierigheid en ondernemingszin, ze herkennen kansen en grijpen die. De Nederlandse overheid en bedrijven investeren ook fors in kennis, in de wetenschap dat deze investeringen zich dubbel en dwars terugbetalen. Kennisontwikkeling gebeurt in nauwe samenhang met de toepassing. De kennisinstellingen hebben veel oog voor de praktijk. Maatschappelijke prioriteiten zijn leidend voor de onderzoeksagenda.

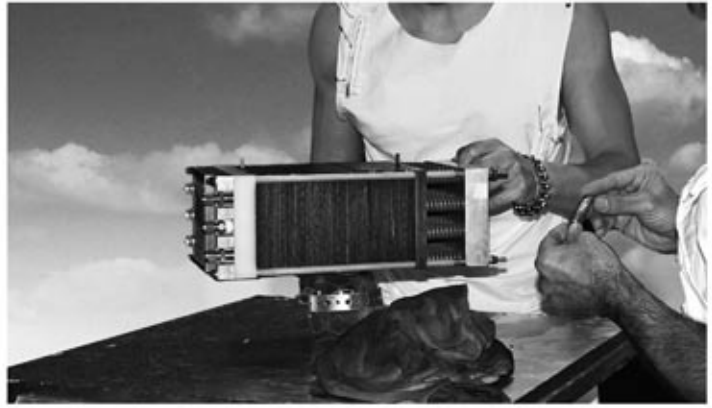
Nederland onderscheidt zich ook door de ontwikkeling en toepassing van kennis gericht op het aanpakken van (voormalige) maatschappelijke problemen als integratie en criminaliteit. Daartoe wordt veel samengewerkt tussen verschillende disciplines. Naast de broodnodige technische kennis beschikt Nederland in 2027 over veel kennis van mensen en culturen.

1,3 HET ONDERWIJS: UNIEKE KWALITEITEN BENUTTEN

Naast feitenkennis zal op school ook steeds meer aandacht zijn voor vaardigheden als nieuwsgierigheid (leren leren), creativiteit en een ondernemende houding. Leren in de kennissamenleving betekent dan ook veel en lang leren. De mogelijkheid is er om al vanaf twee jaar de voorschool te bezoeken. Bovendien kunnen de lagere- en middelbare schooldagen worden verlengd. Deze langere schooldagen zijn zeer gevarieerd en op de leerling toegesneden, met veel ruimte voor bijvoorbeeld sport, muziek en spelen.

Iedereen heeft andere kwaliteiten en interesses en het onderwijs sluit hierbij aan. Dat betekent dat verschillen juist worden benut (leren van elkaar) en er waardering is voor alle soorten excellenties. Niet alleen voor de cognitieve, maar ook voor bijvoorbeeld ambachtelijk vakmanschap en handwerk. De vrijheid die we in Nederland hebben om scholen te stichten, wordt volop benut. Er ontstaat daardoor een grote variatie in schoolvormen.

In een kennissamenleving valt er veel te weten en leerlingen zullen daarom veel moeten leren. Over techniek, taal (Engels en andere talen zijn ook al op de kleuterschool heel gewoon en op de universiteit is alles Engelstalig) en mensenkennis die in een internationale wereld, rijk aan culturen,

DE DUURZAME ECONOMIE

net zo onmisbaar is als kunnen rekenen. Maar onderwijs gaat ook over het aanleren van een ondernemende houding. Over het besef wat er allemaal mogelijk is in de wereld en hoe iedereen daar zelf aan bij kan dragen. Een kritische, nieuwsgierige en ondernemende houding is anno 2027 de belangrijkste grondstof van onze economie.

Het leren houdt nooit op. Ouderen blijven leren, blijven nieuwsgierig. De verschillende generaties komen elkaar tegen in de schoolbanken. Bovendien worden ouderen vaker als docent in het onderwijs ingezet of als begeleider van een jongere in de beroepspraktijk. En leren vindt overal plaats: thuis, op het werk en natuurlijk op school. Daarbij staat de dagelijkse praktijk van leven en werken centraal. Leerlingen, studenten en werkenden ondervinden welke vragen en uitdagingen zich aandienen en welke antwoorden en oplossingen er zijn. De vorm is meer interactief en multimediaal (spelenderwijs, leerzame games). Ook hier staat samenwerken in kleine groepen centraal. Dit betekent dat we niet meer passief in de klas zitten, maar wel veel direct contact hebben met de leraar. Deze is dichtbij als het nodig is en geeft uitleg, maar zorgt ook voor de nodige discipline en overdracht van waarden en normen.

1,4 WERK EN BEDRIJF: SAMEN ONDERNEMEN

Nederlanders onderscheiden zich internationaal door hun ondernemendheid, nieuwsgierigheid, zelfstandigheid en creativiteit. Er is veel en leuk werk: de mens die het moet doen, staat centraal. Mensen doen wat ze leuk vinden en zijn daardoor productiever en minder vaak ziek. Werken zien de mensen niet in eerste instantie als 'de kost verdienen', maar vooral als een bijdrage leveren aan de samenleving. Mensen voelen zich verantwoordelijk voor zichzelf en elkaar. Iedereen beseft dat welvaart niet iets vanzelfsprekends is, maar dat behoud van de hoge levensstandaard afhangt van ieders bijdrage daaraan.

Het management is vooral dienend, ondersteunend. Niet de bedrijfsorganisatie is leidend, maar de professional en zijn netwerk of team. De klassieke piramidestructuur van de organisatie is op zijn kop gezet. Hiërarchische structuren zijn vervangen door brede, platte structuren met teamgedreven activiteiten. Deze zijn gericht op het halen van resultaten. Ideeën bewegen niet alleen top-down, maar vooral ook bottom-up en hiertussen bestaat een goede balans.

De geboden vrijheid vraagt wel van de werkende dat deze verschillende verantwoordelijkheden neemt. Zo is elke werkende een ondernemer op zijn eigen terrein. Deze stelt zichzelf voortdurend de vraag: kan dit beter? Fouten maken mag, voorwaarde is wel dat je risico's neemt en nieuwe dingen uitprobeert.

De werknemer van 2027 neemt ook meer de verantwoordelijkheid voor zijn eigen ontwikkeling, zowel qua kennis als voor het onderhouden van zijn netwerk. Daarmee legt deze de basis voor zijn of haar werkzekerheid. Een goed netwerk is onmisbaar. Niet alleen omdat je hier zelf beter door werkt, maar ook omdat je zo in staat bent voor je eigen organisaties de verbindingen te leggen die in 2027 onmisbaar zijn.

Samenwerking tussen bedrijven, open innovatie, is de norm. Bedrijven concurreren vooral als het gaat om de laatste schakel naar de consument, voor alle achterliggende processen is co-creatie en samenwerking vanzelfsprekend.

Meer dan nu betrekken leidinggevenden de hele organisatie bij het denken over de koers van de organisatie. Daardoor voelt iedereen zich betrokken bij de organisatie en worden bovendien beslissingen genomen op basis van de meest volledige informatie.

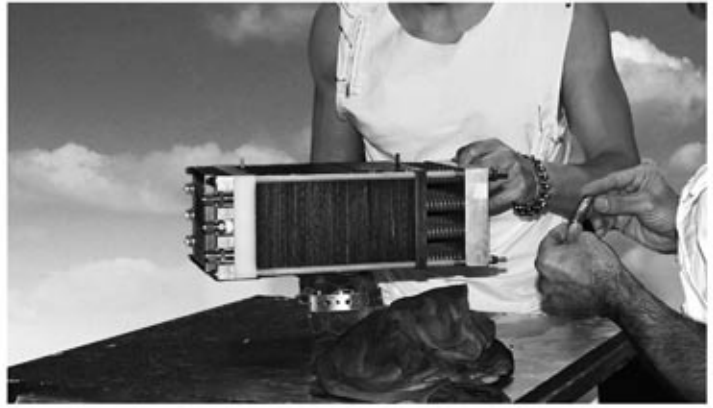
Die koers is vooral gericht op het leveren van een bijdrage aan de samenleving, waarbij geld verdienen een randvoorwaarde is. Bedrijven voelen zich breed verantwoordelijk voor wat zij met hun activiteiten teweeg brengen. Dat vertaalt zich in aandacht voor de selectie van leveranciers en gezamenlijk gestelde normen waar bedrijven elkaar op aanspreken.

Vaste contracten zijn er nog wel en collectieve afspraken ook, maar daarbinnen is veel meer ruimte voor eigen keuzes en flexibiliteit. Het aantal zelfstandigen is fors toegenomen en de wetgeving is hieraan aangepast.

Werk gebeurt niet meer in aparte kantoren en op bedrijventerreinen, maar is veel meer gemengd met andere functies, zoals wonen en natuur: telewerken (ICT) en MKB dat zich buiten de groene steden heeft gevestigd, in de grote open groene ruimtes. Deze fysieke menging van functies hangt samen met het vervagen van de grenzen tussen wat mensen in hun werk doen en wat ze in hun vrije tijd doen (vrijwilligerswerk, hobby's).

1,5 OVERHEID EN BESTUUR: INVESTEREN EN ACTIVEREN

Het zijn in de eerste plaats de bedrijven en kennisinstellingen die gezamenlijk vorm geven aan het economisch succes van Nederland. Zij weten zich daarbij gesteund door een actieve en toegankelijke overheid die waar nodig partijen bij elkaar brengt en initiatieven start. Dit alles is gericht op de maximale benutting van de aanwezige talenten. Zo waakt de overheid erover dat

DE DUURZAME ECONOMIE

iedereen de kans krijgt zich te ontwikkelen, door te investeren in de basisopleiding, achterstanden te voorkomen en de ruimte te scheppen waardoor iedereen zijn specifieke talenten kan ontwikkelen. De rol van de overheid is daarmee verschoven van verzorgen naar investeren. Ook later in de carrière staat niet de verzorging, maar de activering centraal. Wel zorgt de overheid voor een vangnet voor diegenen die niet (volledig) zelf kunnen meekomen en regelt zij de basisvoorzieningen die van dien aard zijn, dat zij niet aan de markt kunnen worden overgelaten. Ook in het geval van het sociale vangnet geldt dat dit op het individu is toegespitst.

De overheid waakt ervoor om bedrijven, kennisinstellingen en burgers op te zadelen met node-loze verplichtingen en lasten. Daartoe benut de overheid de mogelijkheden van ICT maximaal. Bepaalde geografische gebieden zijn ook 'regellicht' gemaakt. De risico's in die gebieden zijn wat groter, maar daar staat dus meer vrijheid tegenover. Mensen die zich daartoe aangesproken voelen, kunnen zich daar vestigen en daar werken.

HST 2 } DE MENSELIJKE KENNISSAMENLEVING

2,1 DE LEEFOMGEVING: GROEN EN BLAUW

Nederland 2027 heeft de aanblik van een parklandschap, met veel natuur en water. In dat groen en blauw wordt ook gewoond, maar met mate, zodat er sprake is van echte natuurbeleving. De bebouwing is in hoge mate aangepast aan de natuurlijke omgeving. Er zijn nog uitgebreide groene gebieden. De meerderheid van de Nederlanders woont in stedelijk gebied. Wonen, werken, winkelen en recreëren gebeuren door elkaar. Zowel fysiek als ook in de tijd.

We leven vooral ook in een duurzame omgeving: Nederland is een ware showroom van onze eigen duurzame exportproducten. Er is nog altijd verkeer, maar nauwelijks meer uitstoot of lawaai. Het verkeer is veilig en voorspelbaar door toepassing van geleidingstechnieken. Kleine, schone en stille individuele vervoermiddelen schakelen zo aaneen dat de snelweg de aanblik krijgt van één grote trein. Bovendien beschikt Nederland over een dicht OV-net met een hoge frequentie. Daarnaast blijven de Nederlanders massaal fietsen.

2,2 WELVAART EN WELZIJN: AANDACHT VOOR ELKAAR

Hoewel we in 2027 aanzienlijk productiever zijn dan nu, zijn ook de aandacht en zorg voor het leven naast het werk toegenomen. De tijd hiervoor vinden we enerzijds door deze bewust vrij te maken en anderzijds doordat we een flink deel van onze bezigheden uitbesteden aan gespecialiseerde dienstverleners. Daardoor staan we meer ontspannen in het leven en hebben we meer tijd voor activiteiten naast de betaalde arbeid.

We besteden de vrije tijd op actieve wijze, we onderhouden onze kennis en vaardigheden, ons netwerk en we zorgen. Net als in het werk staat ook hier het bevredigen van nieuwsgierigheid en het benutten van de aanwezige talenten en creativiteit centraal. Dat gebeurt vooral door het aangaan van (zinvolle) verbanden. Juist in een kennissamenleving die vaak high-tech is, bestaat behoefte aan wat je high-touch tijdsbesteding kan noemen. Daarbij aandacht en zorg voor elkaar centraal staan, zorg voor de familie, kinderen, partner en ouders. Maar ook zorg voor anderen: vrienden, burens of als vrijwilliger voor anderen. Tijd voor en kennis van elkaar maken dat mensen elkaar beter begrijpen en waarderen.

De omgeving biedt de mogelijkheid hiertoe met veel (groene) publieke ruimtes waarin het prettig verblijven en ontmoeten is.

Geluk is naast economische groei een belangrijke graadmeter voor de ontwikkeling van de samenleving. Veel geld verdienen kan en het gebeurt, maar de European Dream is een andere gebleken dan de aloude American Dream. Geld staat in dienst van mensen en is geen doel op zich meer, het wordt vertaald naar investeringen die plezier, vermaak en zingeving bieden. Consumenten is actiever, de nadruk ligt meer op beleven en zelf actief dingen doen en maken. Er is niet een scherpe grens te trekken tussen betaalde arbeid en vormen van vrijetijdsbesteding waar waardevolle dingen uit voortkomen (voor eigen gebruik of door een ander). Denk aan de bloggers die hun eigen massamedia creëren of de jongeren die hun eigen muziek maken. Ook hier werken mensen veel samen en richten clubs op om gezamenlijk natuur en cultuur te creëren en beleven.

De toegenomen kansen voor iedereen en aandacht voor elkaar hebben ook geleid tot een veilige samenleving. De voedingsbodem van crimineel gedrag is sterk verminderd en de mogelijkheden daartoe zijn een stuk minder. Er is meer sociale controle, maar ook de technologie speelt hierin een belangrijke rol. Onder strikte privacywaarborgen kunnen politie en justitie beschikken over een enorme rijkdom aan informatie van digitale en biologische sporen tot beelden van de op vele plaatsen aanwezige camera's.

2,3 GEZONDHEID EN OUDEREN: IEDEREEN ACTIEF

Een andere belangrijke activiteit is het bewegen en sporten. Gezondheid is een centrale waarde waar mensen heel bewust mee bezig zijn en veel tijd en middelen in investeren. Ook hier geldt dat de overheid zich meer heeft toegelegd op het 'investeren in' in plaats van 'zorgen voor'. De mogelijkheden van vooral preventieve zorg zijn enorm toegenomen. De toegenomen kennis van de mens (genen) heeft een rijk aanbod van op maat gesneden activiteiten, voeding en (preventieve) geneesmiddelen mogelijk gemaakt. Het resultaat van deze uitgebreide aandacht voor - en mogelijkheden tot - gezondheid is dat we langer in goede gezondheid kunnen leven. Veel ziektes en de daarbijbehorende pijn en kosten worden voorkomen.

De toegenomen gezondheid en levensduur maken het mogelijk dat mensen langer actief blijven. Het werk biedt ook veel mogelijkheden voor ouderen om - indien nodig in aangepaste vorm - actief te blijven. Daarnaast is de omvangrijke groep ouderen ook een belangrijke producent van sociale samenhang, cultuur en zorg.

Ouderen zijn ook een belangrijke vragende partij. In de eerste plaats naar vrijetijdsgoederen en -diensten. Maar op latere leeftijd ook steeds meer naar zorg. Deze zorg zal meer binnen de samenleving worden verleend, bijvoorbeeld doordat ouderen meer gemengd wonen in gemeenschappen die ook in staat zijn tot het verlenen van de noodzakelijke zorg. Daartoe is waar nodig sprake van ondersteuning door professionals. Deze menging van generaties en onderlinge zorg (de fitte ouderen spelen een belangrijke rol bij de opvang van jongeren) krijgt vorm binnen nieuwe woonvormen. Deze hebben vaak de schaal van een klein dorp, zodanig dat iedereen elkaar (her)kent. Flexibele bouwvormen maken het mogelijk de woningen aan de wijzigende omstandigheden van haar bewoners aan te passen. De overheid voorziet in een infrastructuur waar ouderen altijd op terug kunnen vallen.

2,4 CULTURELE OPENHEID EN DIVERSITEIT: WE SPREKEN MEER TALEN, MAAR BEGRIJPEN ELKAAR BETER

De Nederlandse cultuur kenmerkt zich door een open en internationale oriëntatie. De brandstof daarvoor is de combinatie van tolerantie en nieuwsgierigheid. Nederlanders waarderen verschillen en zijn hierin geïnteresseerd. De Nederlandse samenleving is dan ook rijk aan verschillende subculturen die onderling vele dwarsverbanden kennen. Subculturen die gebaseerd kunnen zijn op voorkeuren voor manieren van wonen, cultuuruitingen (muziek, mode), religieuze of etnische achtergrond, leeftijd, enzovoort. Juist de openheid en de nieuwsgierigheid maken dat tussen deze subculturen ('lichte gemeenschappen') geen harde grenzen bestaan. Bovendien is de samenleving rijk aan organisaties (bijvoorbeeld werk, clubs en verenigingen) en plekken (wonen, parken en pleinen) waar leden van verschillende subculturen elkaar ontmoeten. Ook de toegenomen kennis van elkaars achtergrond en voorkeuren draagt bij aan de verdraagzaamheid.

Etnische achtergrond is geen kenmerk meer dat wordt gehanteerd, het concept allochtoon bestaat dan ook niet meer. Er is ook geen noodzaak meer toe omdat etniciteit geen verklaring meer is van (risico op) achterstand. Inkomen en opleidingsniveau zijn dat nog steeds wel en op dat terrein voert de overheid een actief en preventief beleid om achterstanden te voorkomen.

Nederlanders voelen zich met elkaar verbonden in hun trots op deze cultuur van openheid en tolerantie en op de duurzame wijze waarop een comfortabel en uitdagend leven wordt vormgegeven. Ze delen het gevoel inwoner te zijn van een bijzonder land dat vooroploopt en laat zien hoe globalisering en aandacht voor de buurman hand in hand kunnen gaan. Een toonbeeld hiervan is de positie van Den Haag als 'International Capital of Peace and Justice', een alom erkende kracht om (dreigende) internationale conflicten via dialoog en onderhandeling te voorkomen en op te lossen.

De verschuiving naar meer internationale afstemming – en waar nodig bijstand – wordt ook breder gesteund doordat mensen in hun dagelijkse leven meer contact hebben met andere landen en culturen. Elke Nederlander heeft wel een favoriet tweede thuisland. Andersom is Nederland een favoriete vakantiebestemming. Naast de historie is de unieke duurzame inrichting van het land, vooral de omgang met water, een trekpleister van formaat. Ook de verdere internationalisering van media hebben het mondiale bewustzijn sterk vergroot, net als de bredere acceptatie van het Engels en de verdere ontwikkeling van vertaalmachines.

Nederland trekt ook veel kenniswerkers aan die afkomen op de unieke clusters van bedrijven en kennisinstellingen. Zij vestigen zich echter nog maar zelden permanent in ons land. Net zoals veel Nederlandse kenniswerkers ook een periode over de grens doorbrengen, maar in de regel daarna weer terugkomen naar Nederland. De internationale welvaartsverschillen zijn flink afgenomen waardoor er ook minder noodzaak is tot permanente migratie.

SLOT

SLOT

Innovatie is mensenwerk. Het is het resultaat van onze inzet en creativiteit, onze talenten en ons ondernemerschap. Wat het losmaakt bij onszelf, dat is waar het bij innovatie uiteindelijk om draait. Het Innovatieplatform wil met dit wensbeeld stimuleren dat we in Nederland stil staan bij de vraag: wat willen we bereiken? Want pas als dit beeld duidelijk is, kunnen we een strategie maken hoe daar te komen. Daarom wil het platform u vragen te reageren op dit wensbeeld. Wat spreekt u aan? Wat kan anders? Wat heeft u gemist? Welke wensen heeft u zelf?

U kunt reageren via de website van het Innovatieplatform, www.innovatieplatform.nl.

De volgende stap is dan vast te stellen wat we nu kunnen doen om deze toekomst te realiseren. Dit wil het Innovatieplatform in 2006 gaan doen.

NAWOORD

Met deze publicatie geeft het Innovatieplatform een eerste antwoord op de vraag hoe Nederland in 2027 zijn welvaart en welzijn verdient. Dat is natuurlijk onlosmakelijk verbonden met bijvoorbeeld de ruimtelijke en maatschappelijke ordening van ons land. Daarom hebben die elementen ook hun plaats gevonden in het toekomstbeeld.

Het wensbeeld van het Innovatieplatform is uiteraard allereerst gebaseerd op de input van leden van het Innovatieplatform zelf. Daarnaast heeft het Innovatieplatform gebruik gemaakt van de ideeën en wensen van anderen. Diverse groepen uit de samenleving hebben een bijdrage geleverd evenals experts op het terrein van toekomstverkenningen. Voorts is gebruik gemaakt van relevante literatuur. Het Innovatieplatform wil langs deze weg iedereen die aan dit project heeft meegewerkt hartelijk danken.

Hoe nu verder? De ideeën van het Innovatieplatform zijn niet alleen weergegeven in deze publicatie, maar tevens in een film, waarvan fragmenten via de website www.innovatieplatform.nl zijn te bekijken. Hiermee nodigt het Innovatieplatform u uit om te reageren. Dat kan via de website. Aan de hand van de reacties zal in de komende maanden de definitieve versie van het wensbeeld worden vastgesteld.

Fase 2 behelst de weg naar 2027. Wat moeten we nu doen om de wensbeelden voor 2027 te bewerkstelligen? Na de vaststelling van het definitieve wensbeeld wil het Innovatieplatform verder denken over de aanvullende maatregelen die nu genomen zouden moeten worden door overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen om het beoogde Nederland in 2027 te realiseren. In de loop van 2006 zal het Innovatieplatform naar buiten treden over de uitkomsten van dit proces.

